

REDACTIA
ARAD, STR. AULICH (ADAM)

ABONAMENTUL
Pentru Austro-Ungaria:
pe 1 an fl. 10; pe 1/2
an fl. 5; pe 1/4 de an
fl. 2.50; pe 1 luna fl. 1.

N-ști de Duminecă pe
an fl. 1.50.

Pentru România și străinătate:
pe an 40 franci.

Manuscripte nu se inapoiază.

ADMINISTRAȚIA
ARAD, STR. AULICH (ADAM)

INSERTIUNILE:

ae și șir garmond: prima-dată
7 cr.; a doua oară 6 cr.
a treia-ară 4 cr. și timbru
de 30 cr. de fiecare publi-
cațiune.

Atât abonamentele cât și
insertiunile sunt a se plăti
înainte.

Scrisori nefrancate nu se
primesc.

TRIBUNA POPORULUI

ROMÂNISMUL ÎN BIHOR

„Oamenii acestia nu știu să lucreze nimic pentru public. De nu se tem, poate le este rușine să facă ceva: când vorbim despre Orădani, ne vine aminte într-o asemănare cei doi filosofi din dialogul lui Platone, cărora le era rușine a-și spune greșelile părerilor sale“.

Cu aceste cuvinte descrie Papiu Ilarian în Istoria Românilor din Dacia Superioară starea politică și socială a Românilor din Bihor înainte cu 45 de ani.

Dacă asemănăm starea de astăzi cu cea de atunci, cuvintele nemuritorului Papiu au particularitatea lor profetică de a ne înfățișa situațiunea actuală a Românilor bihoreni.

Tinerimea română dela Academia din Oradea-mare a ridicat vëlul, care acoperea de atâta vreme raporturile false ale vieții sociale și naționale în Bihor.

Comitatul Bihorului, sau Țeara Bihării, este pământul tradițiilor și a suvenirilor naționale celor mai scumpe și mărețe.

Aici a trăit și s'a dezvoltat naționalitatea română cu limba și cu obiceiurile sale dela începutul existenței sale neîntrerupt.

Și dacă în vremile de grele încercări Români din Bihor au știut să-și afirme individualitatea lor națională, ar putea ei astăzi să se deie înlături dela împlinirea datoriei lor în fața primejdiei ce amenință naționalitatea noastră?

Nu!

Cu toate acestea, stările de lucruri ale vieții sociale din părțile acelea, trebuie să inspire serioase îngrijiri fiecărui Român cu tragere de inimă pentru neamul seu, căci nu este vorba mai puțin, decât de lănczirea și căderea sentimentului național în familia și în societate.

Aceasta ne atinge cu atât mai dureros, cu cât în Oradea-mare și în Beiuș, două centre ale comitatului, avem o inteligență numeroasă, care prin poziția și cultura sa este datoare a se pune înainte pildă vie în cultivarea sentimentului și a virtuților naționale în popor.

Care este însă realitatea?

Clasa inteligentă preferă cultura maghiară celei românești, și vorbește mai cu plăcere limba maghiară decât limba națională.

Este dureroasă pentru noi această constatare. Dar' trebuie să ne închinăm înaintea acelor vrednici tineri români dela Academia din Oradea, care au avut curajul s'o facă în pub-

licitate, și să combată spiritul demoralizator, care se propagă în societatea românească de însăși clasa inteligentă.

Răul din societate s'a întins și asupra așezămintelor noastre de cultură. În seminariul gr.-cat. român din Oradea-mare, pe timpul rectorilor Ioan Pap și Iustin Popflu, se da tinerimei române educațiune românească, astăzi li-se dă educațiune ungurească. La biserica gr.-or. română de acolo, sub nemijlocita controlă a consistorului, procesele verbale ale comitetului parochial se poartă în limba maghiară.

Și este lucru prea firesc, ca acest curent primejdios culturai noastre naționale să se resimtă și în viața politică a Românilor din Bihor.

Români din Ungaria și Transilvania s'au organizat într'un partid național, pe baza programului dela 1881, care a ținut conferințele sale regulat într'un șir de ani neîntrerupt. Fost-au aleși la aceste conferințe ca delegați și fruntașii Românilor din Oradea-mare, dar' ei tot-d'auna s'au ținut în rezervă, și departe de ori-ce mișcare națională care ar putea să-i supere pe Unguri.

Consecvențele acestei politici neromânești sunt, că poporul se instrăinează mereu de către conducătorii săi firești, pe care apoi străinii îl stăpânesc și-l exploatează cu desăvârșire.

Sunt, fără îndoială, atât în Oradea cât și în Beiuș, bărbați foarte vrednici, cari fie din modestie, fie, ca să nu atingă susceptibilitățile altora, nu au luat parte până acum în conducerea afacerilor publice. Când însă cei cari au fost puși în capul afacerilor, pentru-că nu pot, ori pentru-că nu voiesc, stau nemișcați și nu întreprind nimic pentru ridicarea moralului și a sentimentului național, modestia trebuie pusă la o parte, și să-și facă fiecare datoria de român.

Concentrarea forțelor. Lörczy György, secretarul Kultur-egyletului din Nordul Ungariei, a adresat o epistolă deschisă ministrului Wlassics, în care propune reorganizarea asociațiilor culturale, în sens de a se concentra forțele. Să se întemeieze anume un centru la Budapesta, ear' în celelalte părți ale țării să se institue filiale; Kultur-egyletului din Ardeal să i-se alăture filiale în Sătmar, Bihor, Maramureș etc., cel din sudul țării să stăpânească întreg Banatul... Cu un cuvânt: să desvolte acțiune mai ales între naționalități.

Pe întrecute!

Chestiunea românească e azi una dintre problemele de care o mulțime de capete maghiare par a se ocupa cu oare-care predilecțiune. Broșuri peste broșuri, opuri chiar voluminoase, din mai multe tomuri mari, și pregătite în decurs de ani de zile, apoi articli de ziar, ciclul întregi, unii după alții, curg Dunăre de sub teascurile tipografiilor jidovești, cu desbateri, meditari, invenții de nouă și nouă mijloace de „resolvare“ a chestiunii românești, care „trebuie grabnic și temeinic rezolvată“, deși ea, după declarația atâtor corifei „nici nu există“!

Dacă n'am ști cu cine avem a face, ar trebui să ne prindă mirarea, că de unde până unde atâta interes față de această urgisită nație valahă și chestia ei? Când ai în capul țării un guvern cu un câprar de panduri în frunte, ca azi, și de 30 de ani tot așa, ai putea foarte bine să te culci pe o ureche, de ciuda acestei chestiuni, că o frământă și o sugrumă el, guvernul de-i poate ajunge!

Au băgat însă oamenii de seamă un lucru.

Este adecă această urgisită chestiune valahă pentru un anumit soi de oameni, o bună oaiie de muls: cu cât ori-ce scâpătat, ori-ce descreeurat se va arăta mai „interesant“, mai invențios în născocirea de mijloace prin care s'ar putea gătu cumva graul acestui popor ce strigă după dreptate și libertate, și prin cari s'ar putea ori nădăduesc cel puțin că i-sar putea tăia aripile aventului lui și cultural și economic, — cu atât are mai multe șanse de a deveni „celebru“, „om de stat“ chiar, fruntaș între patrioți, dintr'o obscuritate ce a fost până aci.

Jeszenszky și Moldovan Gergely, Iancso Benedek și Beksics Gusztáv, și alții, le-au dat dovezi vii că așa este!

Ear asta a pus în mișcare pe o întreagă haită de doritori de mărire. Și azi ca ciupercile apar broșurile și articolii de ziare asupra „resolvării chestiei valahă“, cari de cari mai mult fiind un salt mortal de pe tărâmul judecării sănătoase pe al... nebuniei. Ți-e mai mare „dragul“ să-i vezi pe atâția „patrioți“ și încă „luminați“, întrecându-se în acest „joc“!

Nu mai sub lumina aceasta putem privi și cei patru articoli publicați de budgetivorul „Kolozsvár“ din Cluj în săptămâna trecută asupra „resolvării chestiunii române“, articoli eșiți din peana Baronului Petrichevich — Horvath Kálmán.

Plecând (dela cele recomandate de magistrul în d'al de astea) Beksics, în cartea sa mai nouă pentru a sugruma chestiunea română, — baronul numit vră să supraliciteze, să-l întrecă chiar pe maestru, și în patru articoli își arată puterea fantasiei sale pe terenul de care e vorba.

După-ce spune că Ungurimea de pe Alföld și cea din Sécuime, trebuie să se întărească teribil și să se umfle

(ca broasca din poveste) tot mai tare, cât noi Români să fim striviți între acești doi munți ce se screm; după-ce cere ca statul să pretindă dela ori-ce cetățean ce ocupă un post public, până și dela profesorii și învățătorii confesionali, „mărturisirea publică a recunoașterii suveranității statului maghiar“, de a pută ajunge în post ori nu; — baronul propune:

„Legea de naționalități dela 1868 trebuie sistată. N'a corăspuns chemării sale în trecut, cu atât mai puțin o poate face în viitor. Cu dispozițiile ei nu e mulțumit nimenea, și după-ce nu e provenită din isvorul practic, nu poate fi executată! Dar' chiar pentru aceea ca legea să nu fie numai pe hârtie, și să nu poată fi mereu aruncată țerii în ochi, parlamentul ca paznic chemat și executor al legilor, să vină cu un proiect pentru ștergerea aceleia!... ear' în noul proiect, să-și facă socoată ce se poate, ce e de lipsă, și întemeiat pe praxa timpului să-i compună articolii (noului legi).

„În noua lege e a se regula chestia de limbă. Asta în toate oficiile de stat, pe cum și în administrarea comitatelor, numai cea maghiară poate fi!“

„Că unde poate legea admite din oficiu și altă limbă afară de cea maghiară, asta cumpănind bine, să o hotărască creatorii legii. Pentru-că dacă legea odată s'a adus prin factori legali, ea trebuie să se și execute punctual în toate părțile sale.

„În afară de funcțiile de stat și de guvernare, cari să fie conduse exclusiv în limba maghiară, în colo peste tot locul se asigura folosirea neșturmărită a limbii materne.

La universitățile din Budapesta și Cluj, sânt a se crea facultăți de teologie atât pe seama Românilor gr.-ort. cât și pe a celor gr.-cat. Limba și literatura română să-și aibă la fie-care universitate catedra sa, și afară de asta, în părțile locuite de Români, în toate școalele de stat și confesionale, să se propue limba română ca obiect secundar.

„Să „ajutăm“ poziției preoților români, unde s'ercia lor motivează ajutorarea. Să câștigăm întrînșii și printrînșii pioneri însufleșiți ai cauzei naționale (maghiare), și cheltuiala ce o facem cu asta, ni se va răsplăti cu prisosință!“

„Să ajutăm școlile românești. Spre acest scop să luăm în fie-care an o sumă mai însemnată în budget.

„Să vadă ei „bunăvoința“ noastră... să le facem „plăcut“ traiul în statul maghiar, că cel ce a fost odată într'însul, să nu dorească a scăpa de el, ci și din mari depărtări să dorească a veni înapoi la noi...“

„Și după ce cu toții știm și simțim că laolaltă avem să trăim, și că în comun, în bună înțelegere avem să ne apărăm vatra contra ori-și-cui, să oblim drumul cu minte prevăzătoare și cu deplina speranță a isbandei, spre asigurarea împăcării cu danșii, și atunci vom fi făcut un serviciu patriei și cauzei maghiarismului.

„Căci nu e de disprețuit ca pe cele trei și jumătate milioane de Români ce locuiesc această patrie să-i câștigăm pentru cauza statului național maghiar!“

„Asta este atâta, cât a ridica puterea vechi patrii, cu a patra parte!“

Natural că nici de vorbă nu poți sta asupra acestor insanități. Baronul asta întrece într'adever pe toți fanțtii asupra chestiei noastre. El, care nu știe nici căți Români sântem în

Aduc la cunoștința p. t. publicului, că în

ATELIERUL MEU

din *Piața Tököli nr. 8*, se confecționează cele mai bune și solide ghetete pentru domni și dame, precum: „*Spiegel*“ de vâs, lac rusesc, lac american negru și galben, jevroix francez, chagrin de vițel negru și galben. Primesc comenzi care se execută prompt.

Francisc Rognean,
pantofar în Arad.

[11] 7—

CANDIDAT DE ADVOCAT

ROMÂN CU PRAXĂ

se caută pentru aplicare în cancelaria
advocatului

Dr. IOAN SUCIU,

în Arad.

(10) 7—

„VICTORIA“

INSTITUT DE CREDIT ȘI DE ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII.

Sediul: Arad, casa proprie, calea Arhiducele Iosif Nr. 2.

Întemeiată la 1887.

Capital de acții: fl. 300.000. Fond de rezervă fl. 100.000.

Depuneri fl. 1.000.000. Circulația anuală fl. 15.000.000.

Primește depuneri spre fructificare, după care solvește 5% interes fără privire la termenul de abdicere.

Dare de venit după interese încă o solvește institutul separat.

După starea casei, depuneri până la fl. 1000 se restituiesc îndată la prezentarea libelului fără abdicere.

Depuneri se pot face și prin poștă și se efectuează momentan după sosirea comenzii.

16— [4]

Direcțiunea institutului.

„MINERVA“

INSTITUT TIPOGRAFIC SOCIETATE PE ACȚII ÎN ORĂȘTIE

Cea mai ieftină tipografie!

Tipografia „Minerva“ din Orăștie, strada Berăriei Nr. 10, mărindu-și asortimentul, își oferă on. public serviciile sale pentru ori-ce fel de tipărire.

Fiind pusă în plăcuta pozițiune de a dispune de 6 mașini, și anume: 2 prese accelerate, mari, 2 prese de mână, mici, și 2 mașini: una de perforat și una de tăiat, precum și de 112 soiuri de litere de cele mai moderne, cu mai bine de 200 clișeuri și felurite alte obiecte tehnice, — garantează pentru efectuare promptă, corectă și frumoasă, cu prețuri foarte ieftine!

„MINERVA“ primește mai departe să efectuească tipărituri de cărți și broșuri de ori-ce mărime, pe lângă învoeli de plată foarte ușoare, în rate dacă e de lipsă.

➤ Pentru Bănci tipărește Bilanțuri, Acții, Libele de depuneri, Cărți, Documente de Cassă și tot felul de tipărituri.

➤ Pentru infățișare plăcută, atrăgătoare, se garantează. ➤

Direcțiunea institutului Tipografic

„MINERVA“.

21— [6]